

JAN STŘÍTESKÝ

Archeologická současnost Telče a okolí

Archeologické nálezy z hlediska své významnosti jsou právem zařazeny do kulturních památek našeho státu. I XVII. sjezd KSČ vytyčil úkoly a požadavky týkající se archeologie. Zároveň i nový zákon České národní rady o státní památkové péči zdůrazňuje z právního hlediska archeologické výzkumy a nálezy, zejména pak zodpovědnost, která z tohoto vyplývá. V roce 1985 byl v Telči založen archeologický kroužek Archeos — při DPaM. Povinnosti a úkoly kladené na vědecká pracoviště lze do jisté míry aplikovat i v této zájmové činnosti PO, jejíž výchovný charakter je v plném kontextu se závěry XVII. sjezdu KSČ. A tak i ti nejmladší jsou systematicky vedeni k prohlubování znalostí, týkajících se historie našeho národa. Několik publikací a zpráv o Telči, které byly doposud vydány, nám sice poskytuje údaje o osídlení telčské kotliny, ale jedná se většinou o informace, které vycházejí především z aglomerace výstavby města. Náznaky na původní osídlení a kolonizaci se různí. Přejaté zprávy nebyly vždy podrobeny důkladnému přezkoumání. Komplexní archeologický výzkum města nebyl též doposud proveden. Často ojedinělé archeologické nálezy byly podceněny a nebyla jim věnována patřičná pozornost. A právě v této opomíjené oblasti získávání stěžejních důkazů osídlení Telčska spatřujeme hlavní nedostatek informací pro jakékoliv zpracování historie Telče a okolí. Okolím Telče (v tomto pojednání) rozumíme lokality do pěti kilometrů od centra města. Naše zpráva vychází z poznatků uplynulého desetiletí.

Praktická činnost Archeosu je motivována archeologickou prospekcí. Jedná se především o studium a zhodnocení dosavadních nálezů, o předběžný povrchový průzkum a o využití geofyzikálních metod. Výsledky naší práce by měly být podkladem pro odborný archeologický výzkum.

Telč

Při zpevnování hradební zdi v centru města se naskytla výjimečná možnost nálezů, které by blíže dokumentovaly jednotlivá historická období vývoje města. V úvodním stadiu prací jsme pomocí vertikální stratigrafie prozkoumali jednot-

livé vrstvy, které vykazovaly různorodý materiál. Vrstvy byly zakresleny (jednalo se o část odbouraného zdiva u bývalé židovské synagogy, v šíři asi sedmi metrů, výška stěny činila asi pět metrů) a odebrané nálezy byly označeny a uloženy. Jednalo se zejména o keramiku (konec 13. století až recent), kosti různých domácích zvířat, sklo, zlomky gotických kachlí a další. Ve vyvážce (z tohoto odkryvu) jsme našli i železnou ostruhu. Odkrytou vrstvou odborně posoudili a dokumentovali též pracovníci AÚ ČSAV Brno. Zpevňovací práce dosud pokračují a lze předpokládat další nálezy.

Velkým přínosem jsou nálezy ze Štěpnice (Oldřichovo nám.), které byly nalezeny při hloubení studny v hloubce asi tři metrů. Jedná se o části nádob z konce 15. a začátku 16. století. Větší množství analogického materiálu jsme našli ve vyvážce před budovou ubytovny Svazarmu — Štěpnice. Pozornost si též zaslouží prozatím ojedinělé nálezy fragmentů tuhové keramiky z ostrůvku ve Štěpnickém rybníku. Areál Štěpnice hraje nemalou roli v celkovém posuzování stavebního vývoje města.

V roce 1987 se prováděly technické úpravy zámecké zahrady. Měli jsme možnost odebrat nálezy přímo z vrstev u kaple Všech svatých. Jednalo se o výkop u apsidy kaple, do hloubky jednoho metru, v šíři asi osmdesáti centimetrů. Našli jsme různé pozůstatky lidských koster (nejenom dospělých lidí, ale i dětí), keramiku (převážně z druhé poloviny 17. stol.), sklo i několik kovových předmětů. Dokonce jsme našli i větší kusy kalcitu. V srpnu objevili brigádníci ve výkopu u kolonády neporušenou lidskou lebku. Skelet navazoval na ostatní pozůstatky lidského těla. Nález byl oznámen MM v Brně. Z výstavby sídliště v Telči III (Na žabinci) jsme podchytili zajímavý nález. Jedná se o část zoomorfnní hliněné plastiky „ptáka“.

Při probíhající plynofikaci města sledujeme výkopové práce. Např. u kostela Matky boží (Staré město) jsme objevili ve výkopu větší fragmenty středověké keramiky. Je zapotřebí těmto výkopovým pracím i nadále věnovat pozornost, a to i v situacích, kdy se ve výkopech nenalezne žádný archeologický materiál. Tato místa nám velmi pomohou při sestavování archeologické mapy Telče.

Na podzim v roce 1985 začaly práce na Radkovské ul. (Telč III) pro výstavbu bytovek. Podle nálezů z této lokality lze usuzovat, že právě v těchto místech mohlo existovat osídlení mnohem dříve, než se všeobecně soudí.

Mezi nejstarší nálezy řadíme část nádoby, která by měla pocházet z konce 4. století. Mezi nejpozoruhodnější nálezy však řadíme větší kusy tyglíku, které většinou mají po obou stranách větší vrstvy natavené strusky. S těmito nálezy zřejmě souvisí i nálezy fragmentů forem, ústřížky měděných plechů a kusy různé strusky. Na základě těchto nálezů se domníváme, že v tomto místě byla kdysi ojedinělá řemeslná výroba. Byly zde nalezeny i fragmenty keramiky z doby mladohradištní. Převážná část nálezů keramiky aj. však spadá do 15. až 17. století. Byla zde nalezena mince z roku 1693 — stříbrný trojník ražený ve Slezsku.

Okolí

Od roku 1977 sledujeme lokalitu Buzový (směr Telč—Dačice). Středověká keramika je bohatě zastoupena a prozatím ojedinělým nálezem zůstává jantarový korálek, ruční výbrus s širokým otvorem.

Sledujeme také lokalitu Oslednice (pole svažující se k řece Dyji), kde stále nalézáme fragmenty tuhé keramiky (12.—13. stol.). Zde jsme našli i opracované pazourky. Jedná se o první bezpečně zjištěnou pazourkovou industrii v této části jihozápadní Moravy z dob neolitu až eneolitu.

Ve spolupráci s kroužkem geofyzikální archeologie (Řečany nad Labem) a Muzeem Vysočiny v Telči jsme provedli v roce 1983 odporová měření se soupravou EOM na lokalitě „Kostelík“ u řeky Dyje. Jedná se o mírné návrší, na kterém mohl být strážní objekt. Výsledky měření byly odborně zpracovány a byl získán pozitivní předpoklad pro archeologický výzkum. Zároveň bylo prozkoumáno i řečiště řeky Dyje od Radkova až po Dolní Dvorce. I zde byly nalezeny fragmenty středověké keramiky.

V roce 1985 jsme zkoumali Mrákotínský potok. Nalezli jsme keramiku (16. až 17. stol.). Zajímavým nálezem je i měděný pohárek (pozlacený) s vyrytými nápisy. Jedná se o nápisy v němčině (lámaná fraktura).

Ve spolupráci s Muzeem Vysočiny v Telči a pracovníky AÚ ČSAV Brno jsme prozkoumali i tzv. „jeskyňku“ u Volevčic, známou též pod názvy „Čertova díra“, „V pekle“ apod. Lokalita podle katastrální mapy má název „Stráňky“. Bylo nalezeno dno nádoby se slovanskou značkou a keramika z období pozdějších.

Některé z vybraných nálezů mohla veřejnost zhlédnout v roce 1985 na výstavě „Telčsko ve světle nejnovějších archeologických nálezů“. Výstava byla instalována ve spolupráci s Muzeem Vysočiny v Telči, KK Telč, pod odborným vedením archeologa dr. J. Bláhy z Telče. Problematika kolem určování některých nálezů si vyžaduje užší spolupráci s mnoha odborníky, kteří nám vycházejí vstříc. Je třeba si uvědomit, že Telčsko není zdaleka probádanou oblastí. Jen pečlivý a odpovědný přístup nás všech může vést k bližšímu objasnění historie této části jihozápadní Moravy.